

Здебільшого люди бувають не собою, а кимось іншим.

Оскар Вайльд

Частина перша

ПІТЕР КАЦ

Спогади як кулі. Деякі просвистять повз вас і тільки злякають.

Інші пошматують вас і залишать стікати кров'ю.

Річард Кадрі. Вбити мерця

Я отримав рукопис у січні, коли всі працівники агентства все ще намагалися оговтатися після похмілля, що тривало від різдвяних свят.

Повідомлення спритно оминуло мою папку «Небажана пошта» й опинилося у вхідних листах, де чекало своєї черги з кількома десятками інших. Я глянув на лист, і він заінтригував мене, тому я роздрукував його разом зі вкладеними сторінками частини рукопису і поклав їх у шухляду столу. Заклопотаний закриттям угоди, я забув про листа аж до кінця місяця. Аж на вихідні, подовжені святкуванням Дня Мартіна Лютера Кінга¹, я знову натрапив на ті папери, що

¹ Державний вихідний у США. Відзначається щорічно в третій понеділок січня. (Тут і далі прим. пер.)

лежали разом з іншими рукописами, які я планував перечитати впродовж вихідних.

Лист із запитом було підписано «Річард Флінн», і там було написано приблизно таке:

Шановний Пітере!

Мене звати Річард Флінн, і двадцять сім років тому я вивчав англійську в Принстоні. Я мріяв стати письменником, опублікував кілька оповідань у журналах і навіть написав роман на триста сторінок, який закинув, після того як його відхилили кілька видавців, і який тепер і мені видається посереднім і нудним. Згодом я отримав роботу в невеликому рекламному агентстві в Нью-Джерсі й у цій сфері працюю понині. Спочатку я обманював себе, переконуючи, що рекламу можна прирівняти до літератури й одного прекрасного дня я знову стану письменником. Звісно, нічого подібного не сталося. Гадаю, для більшості людей дорослішання означає знайти в собі сили замкнути свої мрії в скриньку й кинути її в Іст-Ривер. Я не виняток із цього правила, як могло здатися.

Але кілька місяців тому я виявив щось важливе, що воскресило в пам'яті низку трагічних подій, які відбулися восени та взимку 1987 року, у мій останній рік навчання у Принстоні. Ви, напевно, знаєте, як це: думаєте, що щось забули — подію, людину, ситуацію, — а потім раптом розумієте, що спогад знемагає в якійсь потаємній кімнаті вашого мозку і що він завжди був там, так, наче це сталося тільки вчора. Це як відкрити стару комірчину, повну непотребу, і якщо пересунути лише одну коробку, на вас усе обрушиться.

То було неначе детонатор. Через годину після того, як я дізнався цю новину, я все ще думав про її зна-

чущість. Отож сів за стіл і, охоплений спогадами, почав писати. Коли спинився, було далеко за північ, і я написав понад п'ять тисяч слів. Я почувався, наче раптом знову зрозумів, хто я, після того, як абсолютно себе забув. Коли я пішов у ванну, щоб почистити зуби, то здалося, ніби з дзеркала на мене дивилася інша людина.

Уперше за багато років я заснув без пігулок, а завтра, повідомивши агентство, що на наступні два тижні беру лікарняний, продовжив писати.

Подобиці тих місяців тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомого повернулися в мій мозок із такою силою та ясністю, що вони швидко стали яскравішими та сильнішими, ніж усе інше в моєму теперішньому житті. Неначе я прокинувся від глибокого сну, під час якого мій розум мовчки готувався до тієї миті, коли можна почати описувати події, головними дійовими особами яких були Лора Бейнз, професор Джозеф Вайдер і я.

Звісно, з огляду на трагічний результат свого часу історія потрапила в газети, принаймні частково. Та й сам я довго потерпав від переслідування з боку детективів поліції і репортерів. То був один із факторів, які змусили мене покинути Принстон, продовжити навчання в магістратурі Корнелльського університету й жити впродовж двох довгих сірих років в Ітаці. Але ніхто ніколи не дізнався правду про всю цю історію, ту, яка назавжди змінила моє життя.

Як уже було сказано, я натрапив на правду три місяці тому і зрозумів, що повинен поділитися нею з іншими, хоча гнів і розчарування, які я відчував і досі відчуваю, нестерпні. Але іноді ненависть і біль можуть бути настільки ж сильним стимулом, як кохання. Результатом такого наміру є рукопис, який

я недавно закінчив, праці, яка фізично та розумово виснажила мене. Додаю зразок відповідно до інструкцій, які знайшов на вашому сайті. Рукопис завершений і готовий до відправлення. Якщо захочете прочитати повністю, надішлю його вам негайно. Як робочу назву я вибрав «Книга дзеркал».

Мушу завершувати, адже мій ноутбук каже, що я вже перевищив обмеження для запиту на п'ятсот слів. Хай там як, а про мене багато й не скажеш. Я народився та виріс у Брукліні, ніколи не був одружений і не мав дітей, почасти, гадаю, тому що я насправді ніколи не забував Лору. У мене є брат, Едді, який живе у Філадельфії та з яким ми дуже рідко бачимося. Моя кар'єра в рекламі не багата ні на події, ні на видатні досягнення, ні на неприємні інциденти — рязюче сіре життя, заховане серед тіней Вавилону.

Сьогодні я старший копірайтер у посередньому агентстві на Мангеттені, зовсім недалеко від Челсі, де я прожив понад два десятки років. Я не воджу «порше» і не бронюю п'ятизіркові готелі, але й не турбуюся про те, що принесе прийдешній день, принаймні, коли йдеться про гроші.

Спасибі за ваш час і, будь ласка, дайте мені знати, якщо захочете прочитати рукопис повністю. Моя адреса та номер телефону нижче.

Щиро ваш,
Річард Флінн

Далі слідувала адреса біля Пенсильванського вокзалу. Я добре знав той район, тому що й сам жив там деякий час.

Запит був досить незвичайним.

Я прочитав сотні, якщо не тисячі запитів упродовж п'яти років роботи агентом на «Бронсон енд Меттерз».

Агентство, де я починав працювати молодшим помічником, завжди мало відкриту політику щодо прийому рукописів. Здебільшого листи з пропозиціями були кострубаті, бездушні, їм бракувало того, що дозволяло припустити: до вас пише потенційний автор особисто, а не хтось із сотень агентів, чиї імена й адреси ви можете знайти на літературному ринку. Деякі з них були занадто довгі та сповнені недоречних подробиць. Але лист Річарда Флінна не підпадав під жодну з цих категорій. Він був короткий, добре написаний, і передусім від нього йшло людське тепло. Річард не вказав, що зв'язався лише зі мною, але я був майже впевнений, хоча й не міг пояснити чому, що це саме так. З якоїсь причини, яку він не вважав за потрібне відкрити у своєму короткому посланні, він вибрав мене.

Я сподівався, що рукопис сподобається мені так само, як і лист, і я зможу дати позитивну відповідь чоловіку, який його відправив, чоловіку, до якого я вже відчував якимось майже незбагненим чином потайну приязнь.

Я відклав інші рукописи, які планував переглянути, зробив собі каву, всівся на дивані у вітальні й почав читати той уривок.

ОДИН

Для більшості американців тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомий був роком, коли фондовий ринок захмарно виріс, тільки щоб різко рухнути, історія з «Іран-контрас»¹ продовжувала трясти крісло Рональда Рейгана в Білому домі, і «Зухвалі та красиві»² почали вдиратися в наші будинки. Для мене це був рік, коли я закохався і дізнався, що диявол існує.

¹ Інша назва «Ірангейт» — один із найбільших політичних скандалів у США.

² Американський серіал, який транслюється з 1987 року і до сьогодні.

Я вже понад три роки навчався у Принстоні й жив у старій потворній будівлі на Баярд-лейн, між художнім музеєм і бібліотекою духовної семінарії. На першому поверсі будинку були вітальня та відкрита кухня, а нагорі — дві двомісні спальні, кожна з прилеглою ванною кімнатою. Це було всього за десять хвилин пішки від «Мак-Кошгол», де я відвідував більшість курсів англійської.

Одного жовтневого полудня, коли я повернувся додому й увійшов у кухню, з подивом виявив там високу, струнку молоду жінку з довгим світлим волоссям із проділом посередині. Вона дружньо глянула на мене крізь свої окуляри в товстій оправі, у яких видавалася одночасно строгою та сексуальною. Жінка намагалася витиснути з тюбика гірчицю, не розуміючи, що спочатку треба відірвати пломбу з фольги. Я відкрутив кришку, зняв пломбу і повернув їй тюбик. Вона подякувала мені й почала наносити густу жовту пасту на велетенський хот-дог, який щойно розігріла.

— Гей, спасибі, — сказала вона з акцентом, який привезла з собою із Середнього Заходу та який, здавалося, не збиралася приховувати, просто щоб іти в ногу з модою. — Хочеш?

— Ні, дякую, я не голодний. До речі, мене звати Річард Флінн. А ти нова квартирантка?

Вона кивнула. Відкусила великий шматок хот-дога і тепер намагалася швидко проковтнути його, перш ніж відповісти.

— Лора Бейнз. Рада знайомству. Особа, що жила тут переді мною, мала домашнього скунса? Там такий сморід, що аж волосся з носа повипадало. У будь-якому разі доведеться перефарбовувати кімнату. І там щось не так із котлом? Мені довелося чекати півгодини, щоб нагрілася вода.

— Затятий курець, — пояснив я. — Я про того типа, а не про котел, і не тільки цигарки, якщо розумієш, про

що я. Але в усьому іншому він хороший хлопець. Він раптово вирішив узяти академічну відпустку, тому повернувся додому. Йому пощастило, що власниця помешкання не змусила його заплатити орендну плату до кінця року. Щодо котла, три різних сантехніки приходили, щоб полагодити його. Безуспішно, та я досі живу з надією.

— Щасливої дороги, — сказала Лора, не припиняючи їсти, звертаючись до колишнього орендаря. Потім указала на мікрохвильову піч на столі. — Я приготую попкорн, а потім дивитимуся телевізор. Джессіку покажуть у прямому ефірі на «Сі-ен-ен».

— Хто така Джессіка? — запитав я.

Мікрохвилівка дзеленькнула, оповіщаючи нас, що попкорн готовий висипатися у велику скляну миску, яку Лора витягнула з надр креденця над мийником.

— Джессіка Мак-Клур, маленька дівчинка, l'il gal, яка впала в шахту колодязя в Техасі, — пояснила вона. — «Сі-ен-ен» транслює рятувальну операцію в прямому ефірі. Як так вийшло, що ти про це не чув? Усі про це говорять.

Вона насипала в миску попкорн і махнула мені, щоб я прямував за нею в кімнату.

Ми сіли на диван, і вона увімкнула телевізор. Деякий час ми обоє мовчали, спостерігаючи за подіями, що розгорталися на екрані. Це був м'який, теплий жовтень майже без звичних дощів, тихі сутінки заповзали крізь розсувні скляні двері. За нами виднівся парк, що оточував церкву Святої Трійці, темну та таємничу.

Лора доїла свій хот-дог, потім узяла з миски жменю попкорну. Здавалося, вона зовсім забула про мене. На екрані телевізора інженер пояснював репортеріві, як триває робота над паралельною колодязною свердловиною, яку копали, щоб дати рятувальникам доступ до дитини в підземній пастці. Лора скинула туфлі й підібгала під

себе ноги на дивані. Я помітив, що нігті на її ногах були пофарбовані фіолетовим лаком.

— Що вивчаєш? — запитав її зрештою.

— Отримую ступінь магістра з психології, — сказала вона, не відриваючи очей від екрана. — Це мій другий. У мене вже є один із математики, Чиказький університет. Народилась і виросла в Еванстоні, штат Іллінойс. Бував там? Там народ жує листовий тютюн і спалює хрести¹.

Я зрозумів, що вона десь на два-три роки старша, що трохи лякало. У моєму віці така різниця здавалася великою.

— Гадав, це десь у Міссісіпі, — сказав я. — Ні, ніколи не був у Іллінойсі. Я народився та виріс у Брукліні. На Середньому Заході був тільки якийсь улітку, коли мені виповнилося п'ятнадцять. Здається, ми з батьком вирушили на риболовлю в Озарк, штат Міссурі. Ми також відвідали Сент-Луїс, якщо я не помиляюся. Психологія? Після математики?

— Ну, в школі мене вважали своєрідним генієм, — сказала вона. — У старших класах я вигравала всілякі міжнародні математичні олімпіади, а в двадцять один здобула ступінь магістра й готувалася отримати доктора наук. Але відхилила всі стипендіальні програми і вступила сюди, щоб вивчати психологію. Мій ступінь магістра допоміг потрапити в дослідницьку програму.

— Добре, але ти й досі не відповіла на моє запитання.

— Май терпець.

Вона струсила крихти попкорну зі своєї футболки.

Я чудово це пам'ятаю. На ній були джинси-варьонки, такі з кількома блискавками, що саме ввійшли в моду, та біла футболка.

¹ Натяк на «Ку-клукс-клан» — терористичну расистську організацію.

Вона підійшла до холодильника, щоб принести кока-колу, запитала, чи захопити й мені одну банку. Відкрила банки, встромила в кожну по соломинці та, повернувшись на диван, простягнула одну мені.

— Улітку після випуску я закохалася в одного хлопця, — вона вимовила це як «хлопца», — з Еванстона. Він приїхав додому на канікули. Він здобував ступінь магістра з електроніки в Массачусетському технологічному інституті, щось там пов'язане з комп'ютерами. Вродливий і, очевидячки, розумний хлопець, Джон Р. Фіндлі. Він був на два роки старший за мене, і ми ледь пам'ятали одне одного зі старших класів. Але через місяць його в мене вкрала Джулія Крейг, одне з найдурніших створінь, яких я зустрічала у своєму житті, така собі людиноподібна істота, яка навчилася вимовляти з десятків слів, робити воскову епіляцію ніг та користуватися ножом і виделкою. Я зрозуміла, що хоча чудово справлялася з рівняннями та інтегралами, та не мала найменшого поняття про те, як думають люди загалом і чоловіки зокрема. Я зрозуміла: якщо не буду обачною, то, врешті-решт, проводитиму своє життя в оточенні кішок, морських свинок і папуг. І от тієї осені я опинилася тут. Мама хвилювалася й намагалася мене переконати змінити свою думку, але вона знала мене досить добре, щоб зрозуміти: простіше навчити мене літати на мітлі. Я вже на останньому курсі та ще ні разу не пошкодувала про своє рішення.

— Я теж на останньому курсі. Ти дізналася те, що тебе цікавило? — запитав я. — Тобто, як саме думають чоловіки?

Уперше вона подивилася мені просто в очі.

— Не впевнена, але гадаю, я роблю успіхи. Через кілька тижнів Джон розійшовся з Годзиллою. Після того я не відповідала на його дзвінки, хоча він кілька місяців намагався зі мною зв'язатися. Можливо, я просто прискіплива, знаєш.